

ЗАСТОСУВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМНИХ ЗАСОБІВ У НАВЧАННІ ІНШОМОВНОМУ СПІЛКУВАННЮ

Вибір Україною курсу на входження в європейський освітній простір, інтеграція з європейськими країнами, інтернаціоналізація ділових стосунків у різних сферах діяльності людини підвищує попит на спеціалістів, які б вільно володіли іноземною мовою та культурою іноземного спілкування.

Сьогодні все більше зростає обмін інформацією між представниками різних країн, чільне місце у житті людини посідає спілкування взагалі і спілкування іноземною мовою зокрема. Причому це стосується не лише спеціалістів вищої кваліфікації, що використовують іноземну мову на ділових зустрічах із зарубіжними партнерами, але й широких верств населення, для яких іноземна мова є «інструментом» спілкування з представниками інших країн, наприклад через Інтернет. Тому пріоритетної значущості набуває формування й удосконалення іноземного спілкування.

Перед викладом основного змісту статті зупинимося на деяких визначеннях, прийнятих у психолого-педагогічній літературі, які відповідають аспекту нашого дослідження.

У дослідженні готовність до спілкування іноземною мовою не прирівнюється до наявності певних знань, властивостей або якостей особистості, її стану чи здатності до продуктивної діяльності. Це поняття набагато ширше і специфічніше. З одного боку, воно містить в собі усвідомлене розуміння ролі іноземного спілкування для професійної діяльності майбутнього фахівця, застосування студентами знань, умінь і навичок для реалізації усного спілкування іноземною мовою за фахом (термінологія, спеціальна лексика, загальноприйняті мовленнєві зразки, норми граматики тощо); а з іншого боку – практичні вміння реалізації спілкування іноземною мовою (комунікативні вміння студентів і комунікативна культура, знання загальноприйнятих серед носіїв мови особливостей мовної і немовної поведінки).

Іноземне спілкування розуміється не тільки як вміння подавати інформацію структурою та формами іноземної мови, а й як процес обміну інформацією, у ході якого досягаються певні цілі і завдання, що об'єднані єдиною стратегією взаємодії, взаєморозуміння та співробітництва. Специфіка іноземного спілкування полягає в тому, що воно неможливе без знання ментальних особливостей, норм етикетної поведінки та мовленнєвого етикету, які прийняті у спільності носіїв мови, без уміння адекватного їхнього розшифрування й успішного відтворення. Звідси, відповідно, іноземне спілкування розглядається як міжособистісна професійна взаємодія у сфері інформаційно-пізнавального контакту, яка передбачає взаємообмін інформацією на основі зворотного зв'язку, з урахуванням можливостей пізнавального й емоційного впливів на співрозмовника, що здійснюються на базі специфіки мовленнєвого та поведінкового етикету носіїв мови [1, 9].

Найбільш перспективними у навчанні іншомовному професійному спілкуванню представляються навчальні програмні засоби, хоча на практиці використання цих засобів у навчальному процесі зв'язане з труднощами як технічного, так і методичного характеру.

Навчальними програмними засобами (НПЗ) ми будемо розуміти ПЗ, методична мета яких – формування умінь і навиків навчальної і практичної діяльності, і також забезпечення необхідного рівня засвоєння навчальної інформації, що встановлюється зворотним зв'язком користувача з програмою, яка реалізовується засобами.

Проблемам упровадження в освіту навчальних програмних засобів присвячуються спеціальні конференції, семінари, круглі столи. Усе більше викладачів і спеціалістів освіти визнають великі можливості і перспективність використання навчальних програмних засобів.

Використання навчальних програмних засобів стосовно різних умов і цілей навчання іноземним мовам досліджувалося багатьма вченими (Э.Г. Азимов, А.Н. Багрова, Е.І. Дмитрієва, Д.Д. Кліментьев, Т.В. Кожевникова, Г.А. Комісарова, G.D. Davies, J. Higgins, T. Johns та ін.).

Незважаючи на значну увагу дослідників до структури професійної діяльності вчителів, специфіка цієї діяльності, з точки зору застосування навчальних програмних засобів у навчальному процесі ВНЗ, до теперішнього часу залишається невизначеною. Уміння застосовувати навчальні програмні засоби у навчальному процесі, на нашу думку, істотно допоможуть викладачам у навчанні студентів іншомовному спілкуванню.

Метою нашого дослідження було розкрити і проаналізувати основні аспекти використання навчальних програмних засобів у навчанні іншомовному спілкуванню, а також описати перспективи їхнього подальшого застосування.

Навчальні програмні засоби дозволяють інтегровано представляти на екрані комп'ютера будь-яку аудіовізуальну інформацію, реалізуючи інтерактивний діалог користувача з системою.

Як свідчать спостереження, процес навчання проходить на високому педагогічному рівні у тих викладачів, які вміло використовують поєднання традиційних і навчальних програмних засобів. Таке сполучення ліквідує шаблонність занять, робить обстановку на них більш цікавою. Як відомо, поєднання навчальних програмних засобів і традиційних педагогічних прийомів дозволяє забезпечити високий рівень засвоєння навчального матеріалу. У застосуванні навчальних програмних засобів при вивченні іноземної мови вже є певний досвід. Але в цілому використання навчальних програмних засобів з метою вивчення іноземних мов у нашій країні все ще недостатнє. Окремі колективи, які розробляють комп'ютерні навчальні програми з іноземних мов, малочисельні, відсутня координація цих важливих робіт, немає концепції комп'ютеризації викладання іноземних мов.

Пояснити таку незадовільну ситуацію, на наш погляд, можна наступними причинами:

- нерозуміння можливостей застосування навчальних програмних засобів для вивчення іноземних мов;

- відсутність достатньої кількості компетентних спеціалістів;
- складнощі матеріального забезпечення комп'ютерами і відповідним устаткуванням; відсутність зручного (прямого) способу спілкування викладача іноземної мови і комп'ютера;
- відсутність ефективних навчальних програмних засобів з іноземних мов.

Як відомо, придатність навчальних програмних засобів і контролю для використання на заняттях з іноземної мови визначається наступними критеріями:

- сприяння підвищенню ефективності навчального процесу;
- забезпечення негайного і постійного підкріплення правильності навчальних дій кожного студента;
- підвищення свідомості й інтерес до вивчення мови;
- забезпечення оперативного зворотного зв'язку і контролю дій всіх студентів;
- володіння можливістю швидкого введення відповідей без довготривалого їхнього кодування.

Навчальні програмні засоби найбільш повно задовольняють дидактичні потреби і максимально наближають процес навчання іншомовному спілкуванню до реальних умов. Вони наділені низкою додаткових можливостей: вони можуть сприймати нову інформацію, певним чином її опрацьовувати і приймати рішення, можуть запам'ятовувати необхідні дані, відтворювати рухомі зображення, контролювати роботу таких технічних засобів навчання як синтезатори мовлення, відеомагнітофони, магнітофони.

Працюючи з навчальними програмними засобами, кожний студент отримує можливість просуватися по програмі у своєму індивідуальному ритмі, вибираючи для себе оптимальний об'єм і швидкість вивчення матеріалу.

Застосування навчальних програмних засобів значно підвищує інтенсивність навчального процесу. Як відомо, інтенсифікувати навчальний процес означає досягнути його ефективності без збільшення кількості годин, що відводяться на навчальну дисципліну. При використанні навчальних програмних засобів засвоюється значно більша кількість матеріалу, ніж це відбувається за той самий час у традиційних умовах навчання.

Контроль, як відомо, є невід'ємною частиною навчального процесу і виконує функцію зворотного зв'язку між студентом і викладачем. При використанні навчальних програмних засобів для контролю якості знань студентів досягається більша об'єктивність оцінки, оскільки комп'ютер неупереджено оцінює роботу студентів. Крім того, під час такого контролю значно економиться час студентів і викладача, оскільки навчальні програмні засоби дозволяють проводити одночасну перевірку знань усіх студентів навчальної групи.

Навчальні програмні засоби, в яких використовується аудіовізуальний формат, надають такі можливості, яких традиційні підручники надати не можуть. Наявність таких засобів дає викладачам можливість планувати такі види діяльності, які вносять елемент зацікавленості в навчальний процес. Вони дозволяють створити активне кероване комунікативне середовище, у якому здійснюється навчання. Взаємодія студента з комп'ютером, таким чином, із простого

обміну інформацією або виконання команд перетворюється на багатогранну діяльність у цьому середовищі, завдяки чому перед студентом відкриваються дійсно необмежені можливості.

Ще одна перевага застосування навчальних програмних засобів навчання іноземним мовам – здатність збирати і аналізувати статистичну інформацію, що накопичується під час навчального процесу. Аналіз статистичних даних (кількість помилок; кількість правильних – неправильних відповідей; кількість звернень за допомогою; часу, витраченого на виконання окремих завдань і на всю програму в цілому і т.п.) дає можливість судити про рівень та якість сформованості знань. Студент також наочно впевнюється у своїх успіхах щодо оволодіння іноземною мовою.

Сприятливі можливості навчальні програмні засоби створюють і для самостійного вивчення іноземних мов. Студенти можуть використовувати спеціальні комп'ютерні програми для самостійного опрацювання різних лексико-граматичних тем, а також для самоконтролю отриманих знань. До того ж, комп'ютер є самим терплячим педагогом, здатним повторювати скільки завгодно разів те чи інше граматичне правило, завдання, вправу, вимагаючи від студента правильної відповіді на те чи інше питання і, в результаті, автоматизувати певні навички чи вміння.

У процесі навчання іноземної мови студентам може допомогти комп'ютер. Адже існує велика кількість дисків, електронних підручників, мультимедійних навчальних програм, які приводять до добрих результатів у вивченні англійської мови.

Комп'ютер є тренажером, який організовує самостійну роботу студентів, керує нею і створює умови, за яких вони самостійно здобувають знання. Діапазон застосування навчальних програмних засобів достатньо великий: від тестування студентів, відпрацювання певних умінь та навичок, до використання мережі Інтернет для листування й спілкування.

Методичні форми роботи з навчальними програмними засобами на заняттях англійської мови можуть бути різними: освоєння нового матеріалу або його закріплення з використанням навчальних програм, написання творів, диктантів, використання програм-перекладачів при роботі зі складними текстами, використання програм-тренажерів для поповнення словарного запасу. Навчаючись іноземній мові, наприклад, студент може виконувати завдання і вправи, які знаходяться у документах на вузлах Інтернету, слухати радіопередачі, дивитися відеоролики, листуватися за допомогою електронної пошти англійською мовою, брати участь у віртуальних клубах спілкування – телеконференціях, обмінюватися текстовими повідомленнями в режимі реального часу. У ході таких дискусій, бесід йде не тільки обмін інформацією з тієї або іншої проблеми, але і знайомство з елементами іншої культури.

Велику допомогу студентам у процесі навчання англійської мови надають різні навчальні програмні засоби, наприклад, такі як «Професор Хигинс. Англійський без акценту», «Oxford Platinum», «Англійський. Шлях до досконалості» та ін.

Отже, використання навчальних програмних засобів значно розширює та

урізноманітнює програму вивчення іноземних мов у навчальному закладі, надає доступ до різноманітних автентичних матеріалів (комп'ютерне подання мовного матеріалу на основі художньої літератури, статей, матеріалів інформаційних сайтів; робота зі словником, ін.), спонукає студентів до вивчення іноземних мов, розширює мотивацію студентів до навчання, надаючи їм можливість працювати з мовою у зручному для них темпі, сприяючи, таким чином, індивідуалізації навчання та ефективному оволодінню іноземною мовою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гапоненко Л.П. Формування готовності студентів вищих педагогічних закладів до іншомовного спілкування: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 // Криворіз. держ. пед. ун-т. – Кривий Ріг, 2003. – 20 с.
2. Кужель О.М., Коваль Т.І. Використання персонального комп'ютера у вивченні іноземних мов // Нові інформаційні технології навчання в навчальних закладах України: Науково-методичний збірник: – Вип. 8: Педагогіка / Редкол.: І.І. Мархель (гол. ред.) та ін. – Одеса: Друк, 2001. – 242 с.
3. Ротмистров Н.Д. Мультимедиа в образовании // Информатика и образование. – 1994. – № 4. – С. 89-96.
4. Целих О.С. Впровадження нових інформаційних технологій у процесі навчання англійської мови // Управління якістю підготовки фахівців: Зб. статей за матеріалами XII міжнарод. наук.-метод. конференції. – Одеса, 2007. – С. 224-225.